

2.3 Ειδικές Διδακτικές Προσεγγίσεις - για τη Γλωσσική Διδασκαλία

2.3.1 Δραστηριοκεντρική μέθοδος (Task-based learning)

Η Δραστηριοκεντρική μέθοδος (Task-based learning) αναπτύχθηκε κυρίως από τη δεκαετία του 1990 και αντλεί τις θεωρητικές αρχές της από την επικοινωνιακή προσέγγιση της οποίας αποτελεί εξέλιξη. Κεντρικό στοιχείο της διδασκαλίας είναι η «δραστηριότητα» (task), μια πραγματική επικοινωνιακή πράξη της ανθρώπινης καθημερινότητας ή μια παιδαγωγικά σκόπιμη γλωσσική ενέργεια, με την οποία οι μαθητές χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να προσλάβουν, να επεξεργαστούν, να διατυπώσουν και να μεταδώσουν νοήματα και έτσι να ενεργοποιήσουν τις εσωτερικές διαδικασίες μάθησης που βοηθούν στην απόκτηση της ξένης γλώσσας. Η δραστηριότητα μπορεί να απολήγει σε ένα αυθεντικό γλωσσικό ή άλλο προϊόν. Η δραστηριοκεντρική διδασκαλία δίνει έμφαση όχι στο τι αλλά στο πώς θα μάθουν οι μαθητές και προβλέπει σκόπιμες επικοινωνιακές δραστηριότητες όπου οι μαθητές πειραματίζονται με τον ξένο γλωσσικό κώδικα χωρίς να περιορίζονται σε συγκεκριμένες γλωσσικές δομές. Η διδακτέα ύλη, δηλαδή οι γλωσσικές έννοιες και λειτουργίες, αναδύονται από τη διδακτική μεθοδολογία. Βέβαια, αν και δίνεται προτεραιότητα στο νόημα, την επικοινωνία και την ευχέρεια στη χρήση της γλώσσας (fluency), η διδασκαλία περιλαμβάνει και την επεξεργασία γλωσσικών δομών και μορφολογικών χαρακτηριστικών της ξένης γλώσσας.

Φάσεις Εφαρμογής

Η εφαρμογή της δραστηριοκεντρικής μεθόδου συνήθως ακολουθεί τρεις φάσεις:

Φάση 1: Προετοιμασία για τη δραστηριότητα (pre-task). Στην πρώτη φάση εισάγεται και διερευνάται το θέμα, κινητοποιείται το ενδιαφέρον των μαθητών για τη δραστηριότητα, ενεργοποιούνται χρήσιμα γλωσσικά στοιχεία και ανακοινώνεται το περιεχόμενό της. Ο εκπαιδευτικός επεξηγεί τον τρόπο εκτέλεσής της και προαιρετικά παρουσιάζει ένα παράδειγμα εφαρμογής της.

Φάση 2: Η δραστηριότητα (task). Η δεύτερη φάση αφορά την οργάνωση και εκτέλεση της βασικής δραστηριότητας από τους μαθητές και διακρίνεται σε τρία στάδια: α) το στάδιο της δραστηριότητας, β) το στάδιο του σχεδιασμού της αναφοράς και γ) το στάδιο της αναφοράς. Στο πρώτο στάδιο, οι μαθητές εκτελούν τη δραστηριότητα αλληλεπιδρώντας σε ομάδες και αξιοποιώντας το γλωσσικό περιεχόμενο που τους παρέχεται και τις ιδιαίτερες γλωσσικές γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες τους. Ο εκπαιδευτικός παρακολουθεί διακριτικά και ενθαρρύνει τον πειραματισμό με τη γλώσσα αποφεύγοντας διορθωτικές παρεμβάσεις. Στο δεύτερο στάδιο, οι μαθητές ετοιμάζουν τη γραπτή ή προφορική αναφορά τους σχετικά με τη διεκπεραίωση της δραστηριότητας και υποβοηθούνται με ανατροφοδότηση από τον εκπαιδευτικό. Στο τρίτο στάδιο, οι ομάδες παρουσιάζουν την αναφορά τους στην τάξη ή ανταλλάσσουν τις αναφορές τους και συγκρίνουν τα αποτελέσματα. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να σχολιάσει το περιεχόμενο των αναφορών.

Φάση 3: Η γλωσσική εστίαση. Στην τρίτη φάση η διδασκαλία επικεντρώνεται στα γλωσσικά στοιχεία που προέκυψαν κατά την επεξεργασία της δραστηριότητας και το ενδιαφέρον μετατοπίζεται από την ευχέρεια (fluency) στη γλωσσική ορθότητα (accuracy). Η φάση αυτή περιλαμβάνει δύο στάδια: α) το στάδιο της ανάλυσης και β) το στάδιο της πρακτικής εξάσκησης. Στο στάδιο της ανάλυσης εξετάζονται και αναλύονται συγκεκριμένα γλωσσικά στοιχεία που προέκυψαν από τις αναφορές των μαθητών. Στο στάδιο της πρακτικής εξάσκησης διενεργούνται δραστηριότητες εξάσκησης των επιλεγμένων γλωσσικών στοιχείων και δομών σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών και τα αποτελέσματα των αναφορών τους.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Ματθαιουδάκη, Μ. (2012). Ο σχεδιασμός ενός ξενόγλωσσου μαθήματος: προτάσεις στα πλαίσια των σύγχρονων προσεγγίσεων. ΚΕΓ, Διαδρομές στη διδασκαλία της νέας ελληνικής. Ανακτήθηκε από <http://elearning.greek-language.gr/mod/resource/view.php?id=274> [ημ. Προσβ. 02.01.22]
- Μπέλλα, Σ. (2011). *Η Δεύτερη Γλώσσα: Κατάκτηση και διδασκαλία*. Αθήνα: Πατάκη
- Χατζησαββίδης, Σ. (2010). Γλωσσοδιδασκτικά συνεχή και ασυνεχή της τελευταίας τριακονταετίας: από τον επικοινωνιοκεντρισμό στον κοινωνιοκεντρισμό, Στο: Ντίνας,Κ, Χατζηπαναγιωτίδη, Α, Βακάλη, Α, Κωτόπουλος, Τ & Στάμου, Α (επιμ.) 2010, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «Η διδασκαλία της ελληνικής Γλώσσας ως (πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)»
- Ellis, R. (2006). The Methodology of Task-Based Teaching. *Asian EFL Journal* 8(3), 19-45. Ανακτήθηκε από: <https://bit.ly/3mRh0cz> [ημ. Προσβ. 02.01.22]
- Richards, J. and Rodgers, T. (2001). 12. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
- Skehan, P. (1996). A Framework for the Implementation of Task-Based Instruction. *Applied Linguistics* 17 (1), 38-62. Ανακτήθηκε από: <https://bit.ly/3eGx3pj> [ημ. Προσβ. 02.01.22]
- Willis, J. (1996). *A framework for task-based learning*. Harlow, U.K.: Longman Addison - Wesley.
- Willis, D. & J. Willis. (2001). Task-based language learning. Στο R. Carter & D. Nunan (eds.), *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages*, (pp. 172-179). Cambridge: Cambridge University Press.

2.3.2 Επικοινωνιακή προσέγγιση (Communicative approach) στη γλωσσική διδασκαλία

Η Επικοινωνιακή προσέγγιση (Communicative approach) αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1970 με σκοπό να αναδείξει τον επικοινωνιακό και λειτουργικό χαρακτήρα της γλώσσας και με βασική αρχή της την επικοινωνιακά λειτουργική και σκόπιμη χρήση του γλωσσικού κώδικα. Η προσέγγιση δίνει έμφαση στην ανάπτυξη του γραπτού και προφορικού λόγου ως διαύλων έκφρασης κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσιοιμένων λεκτικών πράξεων και αναδεικνύει την έννοια της επικοινωνιακής ικανότητας (communicative competence) ως αντικειμενικά μετρήσιμης ικανότητας χρήσης της γλώσσας σε ποικίλες περιστάσεις επικοινωνίας. Η γλωσσική διδασκαλία μετατοπίζεται από την εκμάθηση της γραμματικοσυντακτικά ορθής γλώσσας προς την ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Η διδακτική μεθοδολογία γίνεται μαθητοκεντρική, χρησιμοποιεί αυθεντικό γλωσσικό περιεχόμενο και πολλαπλά μέσα, ενώ υιοθετεί μεθοδολογικές πρακτικές αυθεντικής γλωσσικής επικοινωνίας. Από τη δεκαετία του 1990, η διδασκαλία της γλώσσας στοχεύει στην ανάπτυξη της ικανότητας της χρήσης των χαρακτηριστικών και συμβάσεων που διέπουν ένα γραπτό ή προφορικό κειμενικό είδος και διαμορφώνονται σταδιακά οι έννοιες του γραμματισμού, των σύγχρονων πολυγραμματισμών και του κριτικού γραμματισμού.

Φάσεις Εφαρμογής

Ένα μάθημα που βασίζεται στην επικοινωνιακή προσέγγιση μπορεί να περιέχει δομικά χαρακτηριστικά ποικίλων μεθόδων που διέπονται από τις θεωρητικές αρχές της (π.χ. μάθηση μέσω σχεδιασμού, δραστηριοκεντρική). Το περιεχόμενο όμως και οι δραστηριότητες θα πρέπει να έχουν επικοινωνιακό σκοπό, να αναπτύσσουν εξατομικευμένα ή συνδυαστικά τις βασικές γλωσσικές δεξιότητες (κατανόηση-παραγωγή γραπτού-προφορικού λόγου, διαμεσολάβηση), να στοχεύουν στην ευχέρεια

του λόγου (fluency) και στην κατάλληλη χρήση της γλώσσας ανάλογα με τους σκοπούς της επικοινωνίας και να προάγουν γενικότερα την ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Μια ενδεικτική αρχιτεκτονική της μεθόδου μπορεί να περιέχει τις ακόλουθες φάσεις:

Φάση 1: Προσδιορισμός στόχων, δεξιοτήτων, περιεχομένου, μέσων και σχεδιασμός δραστηριοτήτων. Ο/Η εκπαιδευτικός προσδιορίζει τους στόχους της διδασκαλίας και τις επικοινωνιακές δεξιότητες που θα αναπτυχθούν, καθορίζει το διδακτικό περιεχόμενο προσαρμόζοντας, εμπλουτίζοντας ή αντικαθιστώντας το υλικό του σχολικού εγχειριδίου με αυθεντικά κείμενα, επιλέγει τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει και σχεδιάζει τις δραστηριότητες. Φροντίζει ώστε εκείνες να προσομοιώνουν επικοινωνιακές πράξεις μάλλον παρά ασκήσεις γλωσσικής πρακτικής ή εμπέδωσης. Τέλος, οργανώνει τα στάδια της διδασκαλίας και συντάσσει το σχέδιο μαθήματος.

Φάση 2: Εισαγωγή στο θεματικό και γλωσσικό περιεχόμενο. Ο/Η εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί ποικίλες ενεργητικές τεχνικές και μέσα για να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να ανιχνεύσει τις υπάρχουσες γνώσεις ή εμπειρίες τους και εισάγει το νέο θεματικό ή γλωσσικό περιεχόμενο με δραστηριότητες που δημιουργούν νοητικά «προβλήματα» ή «ερωτήματα» που θα πρέπει να επιλύσουν οι μαθητές, καθώς το επεξεργάζονται ατομικά ή ομαδικά, αυτόνομα ή αλληλεπιδρώντας.

Φάση 3: Επεξεργασία του διδακτικού περιεχομένου και ανάπτυξη δεξιοτήτων. Ο εκπαιδευτικός εμπλέκει τους μαθητές σε δραστηριότητες που εμβαθύνουν στο διδακτικό περιεχόμενο, ενθαρρύνουν την επικοινωνιακή χρήση της γλώσσας προσομοιώνοντας αυθεντικές επικοινωνιακές πράξεις, αναπτύσσουν ποικίλες επικοινωνιακές δεξιότητες και στρατηγικές δεδομένου του ενεργού ρόλου των μαθητών.

Φάση 4: Εμπέδωση και δημιουργική γλωσσική χρήση. Στην τελευταία αυτή φάση, ο/η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν το μαθησιακό κεκτημένο σε νέες πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας. Οι δραστηριότητες προάγουν τη δημιουργική χρήση της γλώσσας, την παραγωγή αυθεντικών προϊόντων λόγου, την ομαδική συνεργασία και την περαιτέρω ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Βακάλη, Α, Κωτόπουλος, Τ. & Στάμου, Α. (επιμ.) 2010, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «Η διδασκαλία της ελληνικής Γλώσσας ως (πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)»

Μήτσης, Ν. (2004). *Η διδασκαλία της γλώσσας υπό το πρίσμα της επικοινωνιακής προσέγγισης. Εισαγωγή στη θεωρία και τις τεχνικές του επικοινωνιακού μοντέλου*. Αθήνα: Gutenberg.

Χατζησαββίδης, Σ. (2010). «Γλωσσοδιδασκτικά συνεχή και ασυνεχή της τελευταίας τριακοναετίας: από τον επικοινωνιοκεντρισμό στον κοινωνιοκεντρισμό», στο Ντίνας Κ., Χατζηπαναγιωτίδου Α., Βακάλη Α., Κωτόπουλος Τ. & Στάμου Α. (επιμ.). *Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)*. Ανακτήθηκε από: https://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/analytika/epimorf/nea_ellinika/apo_epikoinoniokentrismo_ston_koinoniokentrismo.pdf [ημ. Προσβ. 01.01.22]

Canale, M. & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1, 1-47.

Richards, J. & Rodgers, T.S. (2001). *Approaches and Methods to Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

2.3.3 Διδασκαλία με Συνδυασμένη Εκμάθηση Επιστημονικού Αντικειμένου και Ξένης Γλώσσας (Content and Language Integrated Learning / CLIL)

Το ακρώνυμο CLIL του αγγλικού όρου *Content and Language Integrated Learning* περιγράφει μια σύγχρονη μέθοδο με διπλή εστίαση και αποδίδεται στα ελληνικά ως *Ολοκληρωμένη ή Ενιαία ή Συνδυασμένη ή Ολιστική ή Ενσωματωμένη Εκμάθηση Επιστημονικού Αντικειμένου και Ξένης Γλώσσας*. Η μέθοδος CLIL αποβλέπει στη διδασκαλία ενός γνωστικού αντικειμένου μέσω μιας γλώσσας διαφορετικής από τη μητρική γλώσσα των μαθητών, κυρίως της αγγλικής ως σύγχρονης *lingua franca* και στην παράλληλη και ισόρροπη διδασκαλία της συγκεκριμένης ξένης γλώσσας. Η ξένη γλώσσα μετατρέπεται από αντικείμενο μάθησης σε μέσο απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων σε μια άλλη γνωστική περιοχή αλλά και στον ξένο κώδικα. Το διδακτικό υλικό αντλείται από το γνωστικό αντικείμενο, όμως καθορίζει τα γλωσσικά στοιχεία και τις δεξιότητες που θα διδαχθούν και λειτουργεί ως δίαυλος παράλληλης εκμάθησης του επιστημονικού περιεχομένου και του ξένου γλωσσικού συστήματος. Απώτερος στόχος της μεθόδου είναι η προετοιμασία των μαθητών για τη μετα-σχολική ακαδημαϊκή, επαγγελματική και κοινωνικο-πολιτισμική δραστηριότητά τους στον εξελισσόμενο κόσμο. Η εφαρμογή του CLIL αξιοποιεί μεθοδολογικές αρχές γνωστικών, εποικοδομιστικών και κοινωνικοπολιτισμικών θεωριών μάθησης, ενώ ενσωματώνει πέντε βασικά στοιχεία, τα λεγόμενα 5Cs: 1. το περιεχόμενο (content), δηλαδή το διδακτικό υλικό που σχετίζεται με το γνωστικό αντικείμενο, 2. την επικοινωνία (communication), δηλαδή τη χρήση της γλώσσας για την κατάκτηση του περιεχομένου, 3. τη γνωστική ικανότητα (cognition), δηλαδή τις διεργασίες της σκέψης του μαθητή, 4. την κοινότητα (community), δηλαδή τη σύνδεση της διδασκαλίας με τον πραγματικό κόσμο, και 5. τις ικανότητες (competence), δηλαδή τις δεξιότητες που θα αποκτήσουν οι μαθητές με την ολοκλήρωση του μαθήματος. Η μέθοδος μπορεί να εφαρμόζεται ολιστικά στο Πρόγραμμα Σπουδών, σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα, σε επιλεγμένες ενότητες κάποιου σχολικού μαθήματος (modular model), ή σε δραστηριότητες μιας συγκεκριμένης θεματικής ενότητας (CLIL showers).

Φάσεις Εφαρμογής

Για την εφαρμογή της μεθόδου CLIL στη διδασκαλία προτείνονται οι ακόλουθες ενδεικτικές φάσεις:

Φάση 1: Προετοιμασία για την πρόσληψη του περιεχομένου. Σε αυτή τη φάση διαμορφώνονται οι στόχοι, προσδιορίζεται το διδακτικό περιεχόμενο και ανιχνεύονται οι υπάρχουσες γνώσεις των μαθητών για το επιστημονικό περιεχόμενο και οι γνώσεις τους στην ξένη γλώσσα που απαιτούνται για την επεξεργασία του.

Φάση 2: Παρουσίαση του περιεχομένου. Σε αυτή τη φάση παρουσιάζεται το θεματικό περιεχόμενο και τα σημαντικά γλωσσικά στοιχεία που κυριαρχούν σε αυτό (π.χ. επιστημονική ορολογία, ιδιωματικές φράσεις, γραμματικές δομές κ.ά.) με ποικίλες στρατηγικές, τεχνικές και μέσα ώστε να ενισχυθεί η κατανόησή του από τους μαθητές.

Φάση 3: Εξάσκηση. Οι μαθητές/-τριες εξασκούν τις νέες γνώσεις με δραστηριότητες που αξιοποιούν ισοδύναμα το επιστημονικό και το γλωσσικό περιεχόμενο και αναπτύσσουν ποικίλες δεξιότητες, π.χ. ακρόαση κειμένου και συμπλήρωση πληροφοριών σε γράφημα ή πίνακα, προφορική παρουσίαση πληροφοριών μέσω οπτικού ερεθίσματος (εικόνα, γράφημα, εννοιολογικός χάρτης) κ.ά., καθώς και ανώτερες νοητικές διεργασίες.

Φάση 4: Αξιολόγηση του μαθήματος. Ο/Η εκπαιδευτικός ανιχνεύει τον βαθμό στον οποίο επιτεύχθηκαν οι μαθησιακοί στόχοι εμπλέκοντας τους μαθητές σε δραστηριότητες αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης.

Φάση 5: Επέκταση. Οι μαθητές/-τριες εφαρμόζουν τις νέες γνώσεις σε νέα περιβάλλοντα και αξιολογείται η ικανότητά τους να μεταφέρουν το μαθησιακό κεκτημένο σε νέες καταστάσεις.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Χατζησαββίδης, Σ. (2010). Γλωσσοδιδακτικά συνεχή και ασυνεχή της τελευταίας τριακονταετίας: από τον επικοινωνιοκεντρισμό στον κοινωνιοκεντρισμό, Στο: Ντίνας,Κ, Χατζηπαναγιωτίδη, Α, Βακάλη, Α, Κωτόπουλος, Τ & Στάμου, Α (επιμ.) 2010, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «Η διδασκαλία της ελληνικής Γλώσσας ως (πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)».
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης, Νεολαίας, Αθλητισμού και Πολιτισμού, (2006). Content and Language Integrated Learning (CLIL) at school in Europe, Publications Office. Ανακτήθηκε από: <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/756eb-daa-f694-44e4-8409-21eef02c9b9b> και εγχειρίδιο CLIL στα ελληνικά στο <https://www.languages.dk/archive/clil4u/book/CLIL%20Book%20GR.pdf> [ημ. Προσβ. 04.01.22].
- Ζάγκα, Ε. (2005). Μάθηση και διδασκαλία μιας δεύτερης γλώσσας: από τα μοντέλα διδασκαλίας της γλώσσας «με βάση το περιεχόμενο» σε προσεγγίσεις με «έμφαση στο περιεχόμενο» με χρήση στρατηγικών. Επιστήμες Αγωγής. Δίγλωσσοι μαθητές στα Ελληνικά σχολεία: Διδακτικές προσεγγίσεις και θεωρητικά ζητήματα, Παν/μιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε., 69-77. Ανακτήθηκε από <http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/ECD122/Zagka.pdf> [ημ. Προσβ. 04.01.22].
- Ζάγκα, Ε. (2014). *Η διδασκαλία της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο: Από τη θεωρία στην πράξη*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Kosma, G., Zafeiriades. N. (2015) The case for Geography through CLIL: Exploring the linguistic and intercultural potential in Thrace. *Research Papers in Language Teaching and Learning*, Hellenic Open University, 24-34.
- Ματθαιουδάκη Μ. (2013). *Σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις: η μέθοδος CLIL και σχετικές διδακτικές προτάσεις*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε από: <http://elearning.greek-language.gr/mod/resource/view.php?id=281> [ημ. Προσβ. 04.01.22].
- Παύλου, Π. & Ιωάννου-Γεωργίου, Σ. (2008). *Η εκπαιδευτική προσέγγιση CLIL και οι προοπτικές εφαρμογής της στην Δημοτική και Προδημοτική Εκπαίδευση της Κύπρου*. Στο Πρακτικά του 10ου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας της Κύπρου, Λευκωσία 6-7 Ιουνίου 2008, 645-655. Ανακτήθηκε από: <https://docplayer.gr/1351022-l-ekpaideytiki-proseggisi-clil-kai-oi-prooptikes-efarmogis-tis-stin-dimotiki-kai-prodimotiki-ekpaideysi-tis-kyproy.html> [ημ. Προσβ. 04.01.22].